

In gesprek met nieuwe hoogleraar Ge 'History i

Hoewel het officiële gesprek met de rector-magnificus over twee dagen zal plaatsvinden, sprak *Transparant* reeds met de Amerikaanse historicus James Kennedy. Zijn benoeming als hoogleraar Nieuwste Geschiedenis aan de VU is op enkele formaliteiten na, rond. James Kennedy is in Nederland in verband met de promotie van zijn nieuwste boek over het euthanasiebeleid in Nederland. Anders dan tientallen andere media, spreken wij hem niet over zijn analyse daarvan, wij zijn heel benieuwd naar zijn opvattingen over christelijke geschiedbeschouwing, de traditie van Groen van Prinsterer en verzuiling. Wordt een historiografische, vanuit de gereformeerde levensovertuiging geïnspireerde traditie aan de VU gecontinueerd en eigentijds vorm gegeven? Of denkt en werkt Kennedy vanuit een volstrekt ander referentiekader? Kennedy, die een Nederlandse moeder heeft en getrouwd is met een Nederlandse, is op dit moment nog verbonden aan Hope College in Holland, Michigan. Zijn woonplaats en zijn werkplek hebben overigens ook een Nederlandse oorsprong: ze zijn beide gesticht door de afgescheiden dominee van Raalte, die in 1846 naar Amerika emigreerde. Kennedy blijkt al jarenlang een abonnement op *Transparant* te hebben.

- door Wendelmoed Nap en
Ton van der Schans -

Christen-historicus

'Het is mijn persoonlijke overtuiging dat God de geschiedenis leidt', met dit kernachtige statement opent Kennedy het gesprek. Hij antwoordt uitvoerig op de vraag of hij zichzelf als christen-historicus ziet. 'In zekere zin ben ik een calvinist te noemen. God leidt ons naar

elke periode, daarom zou je kunnen zeggen, dat met je tijd meegaan, meegaan met de voorzienigheid is. Natuurlijk heeft zo'n uitspraak z'n risico's. De misinterpretaties liggen met zo'n uitspraak namelijk voor het oprapen. Laat ik proberen er daarom iets meer van te zeggen. Er is een goddelijke werkelijkheid, maar die kun je niet zien. God leidt deze wereld naar het einde der tijden en dan zal de wereld veranderen, maar we zijn er niet zeker van hoe Hij dat zal doen. Voor een christen-historicus is daarom bescheidenheid belangrijk. Het is denk ik belangrijker om de vraag naar Gods handelen te stellen, dan daarop het antwoord te geven of Gods Hand concreet aan te wijzen. Laten we echter aan één uitgangspunt vasthouden, namelijk de mogelijkheid en werkelijkheid van Gods hand(elen) in de geschiedenis. Als christen-historicus dien je de mogelijkheid van Gods optreden open te houden, je kunt daarover echter zelden uitspraken doen. Je probeert historische ontwikkelingen natuurlijk zo nauwkeurig mogelijk te verklaren, maar die verklaring sluit niet alles af. Je laat ruimte voor het goddelijke ingrijpen. In één kernachtige volzin gezegd: De geschiedenis is een mysterie.'

In de verbinding van geloof en wetenschap speelt de onderwerpskeuze een belangrijke rol. 'In het kiezen van je onderwerp moet je creatief en slim zijn. Niet: ik ben een christen-historicus en dus schrijf ik over de kerkvaders, hoewel daarmee op zichzelf natuurlijk niets mis is. Nee, de uitdaging is om andersoortige onderwerpen te kiezen en je geloof dáárin een rol laten spelen. Dus je onderwerpskeuze is niet in hoofdzaak christelijk, maar door je benadering kun je christelijke elementen uitwerken. Die krijgen in je werk een plaats en kunnen zelfs de motor worden. In principe is elk onderwerp geschikt. De geschiedschrijving in Nederland heeft intellectuele en geestelijke inspiratie nodig. Al het onderzoek wordt door middel van projectvoorstellen dichtgetimmerd en voorgekauwd. Christen-historici zouden provocerende studies moeten schrijven, ze zijn immers geïnspireerd door het transcendente, door gedachten buiten de academische wereld? Heb een eigen, originele inbreng. Wees fris en verrassend.'

'Ik was bijvoorbeeld geïnspireerd door de antirevolutionaire vermaning dat je je dient te hoeden voor de tijdgeest toen ik mijn boek *Nieuw Babylon in aanbouw* schreef. Christelijke inspiratie bevordert de intellectuele inspiratie. Maar dat betekent niet dat het historische produkt een overduidelijk 'christelijk' geschrift is, liever niet zelfs. Het betekent meer dat christelijke impulsen in dialoog treden met overwegingen die aan alle historici eigen zijn.'

Een kenmerk van de christen-historicus is volgens Kennedy bovendien dat hij altijd voor twee soorten publiek moet schrijven: voor het wetenschappelijke en voor het christelijke. Het academisch onderzoek moet wetenschappelijk worden onderbouwd en gepresenteerd

schiedenis aan de VU James Kennedy 's mystery'

voor het algemene publiek, maar het moet door de christen-historicus ook kunnen worden vertaald en toegepast voor de medechristenen. Dit laatste heb ik bijvoorbeeld getracht te doen in mijn bijdrage aan het tweede deel van de bundel *Vuur en Vlam*. Eigenlijk zouden christen-historici zich moeten oefenen in beide schrijftranten. Een goed voorbeeld in Nederland is het werk van de historicus A.Th. van Deursen, wiens wetenschappelijke onderzoek is geïnspireerd door zijn religieuze overtuiging en geschreven voor het brede publiek. Voor de zeventiende eeuw is de religieuze component natuurlijk wel 'gemakkelijker' te integreren, maar de grondhouding blijft voor het onderzoek naar elke periode hetzelfde.

Dr. James Kennedy

Als laatste noemt Kennedy als vereiste aan een christen-historicus zijn hoge beroepsethos. 'Als je christen-historicus bent, zegt dat ook iets over de manier waarop je je onderwerpen en personen behandelt. Doe je dat met respect, met liefde, met het voordeel van de twijfel? Door welke deugden wil je je daarbij laten leiden? En het heeft iets te zeggen over de manier waarop je met je collega's omgaat. Je staat in dienst van anderen. Dat kan nog wel beter aan de universiteit...'

Hoe zit het eigenlijk met de christelijk-historische traditie in Amerika? 'In de Verenigde Staten is er nauwelijks kennis van de anti-revolutionaire traditie. Er zijn wel christen-historici, zoals George Marsden, Mark Noll en Nathan Hatch. Maar in die traditie is er geen verbond tussen God en Amerika, zoals in Nederland wel de verbinding tussen God, Nederland en Oranje is en wordt gelegd. Zelf zal ik me niet snel uitspreken voor het bestaan van zo'n verbond.'

Heeft volgens hem de antirevolutionaire traditie nog toekomst? 'Ik wil zeker niet de continuïteit van gereformeerde geschiedschrijving opheffen. G. Puchinger is een goed voorbeeld. Hij heeft geschenken aan het protestantse volksdeel nagelaten. Hagiografieën bijvoorbeeld kunnen een stichtende werking hebben. Daar hoeft niets mis mee te

Je laat ruimte voor het goddelijke ingrijpen

zijn, maar de externe functie van de geschiedschrijving moeten we niet uit het oog verliezen. Christelijke inbreng is ook nodig in de algemene geschiedschrijving. Historisch onderzoek in Nederland heeft vooral een geestelijke en intellectuele impuls nodig, en christen-historici moeten dus niet alleen voor eigen parochie preken.

Euthanasie en de jaren zestig

Steeds opnieuw zoekt Kennedy de nuance. 'Zoals aan het euthanasiebeleid van Nederland, zaten er ook aan de ontwikkelingen in de jaren zestig van de vorige eeuw positieve kanten. Ja, ook voor de kerk. Er vond een zuivering plaats, er kwam een dieper besef van waar het in kerk en geloof om gaat. De holle geestelijkheid van de jaren vijftig maakte de veranderingen van de jaren zestig mogelijk. Ik voer geen pleidooi voor die periode van de jaren zestig, anderzijds spreek ik ook niet over 'de gouden eeuw' van de jaren vijftig. Ik probeer alleen aan te geven dat er niet alléén verlies was.'

Kennedy heeft met onderwerpen als de jaren zestig en het Nederlandse euthanasiebeleid voor heel recente geschiedschrijving gekozen. Is dat niet veel gemakkelijker dan bijvoorbeeld de Middeleeuwen of Assyriologie?

'Het is wel zo dat onderwerpen als 'de jaren zestig' en 'euthanasie' veel meer mogelijkheden tot bronnenonderzoek geven, maar de keerzijde is de vraag hoe je je beperkt in je bronnen. En hoe meer bronnen je tot je beschikking hebt, hoe groter het aantal mogelijke interpretaties. Mediëvisten hebben 'gaven' ontwikkeld op methodologisch en taalgebied waarvoor ik bewondering heb. Ze worden gedwongen tot historische analyse door het gebrek aan informatie heen.'

Het is de bedoeling dat Kennedy over anderhalf jaar naar Nederland komt en dan de Duitser Jürgen Hess opvolgt. Het onderwerp Nederland als gidsland heeft de speciale belangstelling van

Heb een eigen, originele inbreng. Wees fris en verrassend

Kennedy, en dan vooral na de Tweede Wereldoorlog. Maar daar moet eerst nog met de staf over worden gesproken.

Gevraagd naar de 'groten', zegt Kennedy voor Johan Huizinga zeer grote bewondering te hebben. Hij was ook zo iemand die niet direct in de christelijke historische traditie stond, maar die niet zonder 'christelijk gevoel' schreef. Kennedy spreekt zelfs in het verband van de naam van Huizinga als van een 'mentor'. Jonathan Israel noemt hij een goede historicus met af en toe boeiende interpretaties. Volgens hem hebben Nederlanders op Simon Schama altijd wel wat aan te merken. Hij geeft toe dat diens benaderingen wel eens wat a-historisch zijn, maar vindt hem ook een knap historicus en een goed verteller. Zo noemt hij ook Van Deursen een prachtig verteller en een voortreffelijke historicus. Voor Groen van Prinsterer heeft hij hernieuwde waardering gekregen. Verrassend genoeg komt hij, als meest bewonderde historicus, met de naam van Thucydides. Voor zijn onpartijdige en gebalanceerde geschiedschrijving.

VU-entree

Dr. James C. Kennedy studeerde geschiedenis aan de Universiteit van Iowa (Ph.D. 1995), Christian Studies aan Calvin College (M.A. 1988) en Foreign Service aan Georgetown University (B.S. 1986). Hij promoveerde op het proefschrift *Nieuw Babylon in aanbouw. Nederland in de jaren zestig* (Amsterdam: Boom, 1995). Hij is vanaf 1997 Assistant Professor of History and Research Fellow aan het A.C. Van Raalte Institute, Hope College. Hij publiceerde onder meer *History of the Low Countries* (New York, Berghahn Books, 1999) en *Een weloverwogen dood. De opkomst van euthanasie in Nederland* (Amsterdam: Bert Bakker, 2002).

In het volgende nummer onder meer:

- interview met Roel Kuiper over zijn biografie over Groen van Prinsterer
- reacties op recente publicaties over de ARP
- Ton van Lint over de geschiedenis van Armenië
- George Harinck over de Dutch Reformed Church
- Beatrice Jansen-de Graaf over het Hitleronderzoek